

Sadnikarjeva zbirka v Kamniku 130 let

Sadnikar s flavto kot član kamniškega salonskega orkestra, 1903.
Hrani družina Sadnikar.

Josip N. Sadnikar

Josip Nikolaj Sadnikar se je rodil leta 1863 v Ljubljani materi Ivani, roj. Wohlmutter, in očetu Valentinu Sadnikarju, pasarskemu mojstru. Po končani ljudski šoli je obiskoval klasično gimnazijo v Ljubljani. Leta 1886 je uspešno diplomiral na Dunaju na Visoki šoli za veterinarstvo. Kot mlad veterinar je svojo poklicno pot začel v Ljubljani (1886), nadaljeval v Radovljici (1887) in v Črnomlju (1887–1889). Leta 1889 je prišel v Kamnik, kjer je vse do upokojitve 1926 deloval kot okrajni veterinar in veterinarski inšpektor. Leta 1904 se je poročil s Kamničanko Štefko, roj. Novak, in v zakonu sta se jima rodila sinova Demeter in Niko.

Sadnikar je bil, poleg strokovnega dela na področju veterinarstva in izjemne zavzetosti pa tudi poznavanja starin, vseskozi vključen v kamniško društveno življenje: bil je član kamniške Narodne čitalnice, Prvega slovenskega pevskega društva Lira, telovadnega društva Sokol, igral je flavto v kamniškem salonskem orkestru in bil med ustanovitelji kamniškega planinskega društva. Leta 1927 je postal član zbirateljskega društva Kolektor v Kranju.

Josip Sadnikar je bil tudi strasten ljubitelj umetnosti in fotografije. Bil je mecen mladim slovenskim umetnikom, ki so z njegovo podporo začeli svojo umetniško pot, kot sta npr. Maksim Gaspari in Hinko Smrekar. Prijateljeval pa je s številnimi kamniškimi in slovenskimi umetniki svojega časa, od Maksa in Antona Koželja, Miha Maleša, Staneta Cudermana do Ivane Kobilce, Ferda Vesela, Riharda Jakopiča, Viktorja Parme, Emila Adamiča, hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića, Stanislava Peruzzića, Ivana Zajca in drugih. Za fotografijo je navdušil Franca Aparnika, kasneje poklicnega kamniškega fotografa. Leta 1937 mu je mesto Kamnik podelilo naslov častnega občana. Josip N. Sadnikar je umrl 1952 v Kamniku.

Štefka in Josip N. Sadnikar s sinovima Demetrom in Nikom, snaho Sonjo in vnukinjama, 1948.
Hrani družina Sadnikar.

Štefka Novak in Josip N. Sadnikar kot člana kamniškega salonskega orkestra, 1903.
Hrani MMK.

Pristopna izjava za društvo Kolektor, 1927.
Hrani MMK.

Josip N. Sadnikar ob upokojitvi, 1926.
Hrani družina Sadnikar.

Josip N. Sadnikar, Tihožitje, o.pl., 1883.
Hrani družina Sadnikar.

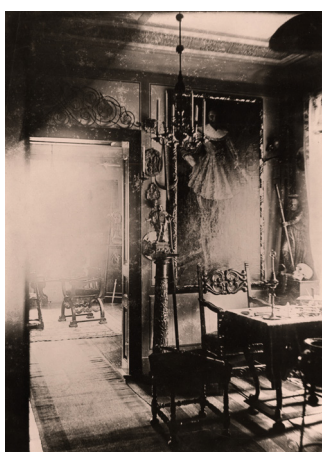

Diploma častnega kamniškega meščanstva Josipu N. Sadnikarju, 1937.
Hrani družina Sadnikar.

Napis iz Sadnikarjeve zbirke, 1939.
Hrani družina Sadnikar.

Nastanek in razvoj zbirke

Spoštujemo in cenimo dela naših prednikov kot dokaz njih orlin, njih iznajdljivost in marljivost naj nas uči in bodri k napredku
Sadnikar, Kamnik

Muzejska zbirka, 1900.
Foto Josip N. Sadnikar. Hrani družina Sadnikar.

Sadnikarjeva zbirka, 1950–52.
Foto Marijan Zadnikar. Hrani MMK.

Del Sadnikarjeve zbirke, 1912.
Foto Franc Aparnik. Hrani družina Sadnikar.

Razstava v dvorani Narodne čitalnice v Kamniku, 1905.
Hrani družina Sadnikar.

Josip N. Sadnikar je že v dijaških letih zbiral starinske predmete, k temu ga je gotovo vzbudilo delovno okolje njegovega očeta, kjer je spoznaval postopke in izdelke umetne obrti.

Kasneje je predmete za zbirko pridobil na različne načine: kot dar ali v poplačilo za veterinarske storitve, zamenjeval jih je pri znancih in prijateljih zbirateljih, jih kupoval pri kmetih, v cerkvah, samostanih in gradovih ter na sejmiščih starin. Veterinarska služba ga je pripeljala skoraj v vsako hišo v kamniškem okraju, pa tudi po ostali Gorenjski in vsej Sloveniji.

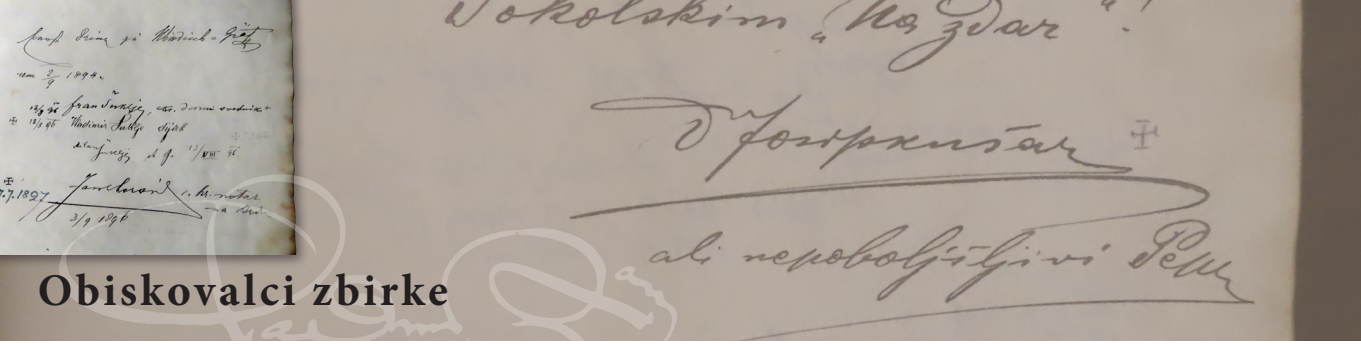
Kot zbiratelj ga je zanimalo prav vse, kar je bilo pomembno za preteklost in v čemer se je kazala ustvarjalnost naših prednikov: slike in kipi, ljudska umetnost, kmečka notranja oprema, pohištvo, izrezljane popotne palice, arheološki predmeti, steklo, porcelan, vezene tkanine, stare knjige, listine pa tudi izjemno posebni predmeti, kot so izobeski obrtnikov, oklep, klešče za peko hostij, nojevo jajce ipd. Vse te predmete je z zanimanjem zbiral in si jih razstavljal v svoji hiši na Šutni, ki jo je leta 1916 kupil od trgovca Koširja.

Pobudo za odprtje zbirke javnosti je Sadnikarju dal kamniški okrajni glavar dr. Georg Friedrich leta 1893, ko je želel pomembnim obiskovalcem Kamnika pokazati tudi zgodovinske znamenitosti. Tako je postala Sadnikarjeva zbirka prva zasebna muzejska zbirka na Slovenskem, ki je bila odprta za javnost. V skoraj 60-letni zbirateljski dejavnosti je Sadnikar zbral več kot 4000 predmetov, med katerimi so predmeti velike zgodovinske in kulturne vrednosti. Pomemben delež njegovi zbirki je z dragocenim porcelanom in kristalom dodala njegova žena Štefka.

Strokovnjaki so Sadnikarjevi zbirki vedno potrjevali pomembnost in prepoznavali dragocene predmete. Že Sadnikar je predmete iz zbirke večkrat razstavljal, od razstav v kamniški Narodni čitalnici do pomembne razstave slovenskih mest v letu 1931 v Ljubljani, kjer je predstavljal dragocenosti mesta Kamnik.

Šutna s Sadnikarjevo hišo na desni, 1919.
Hrani družina Sadnikar.

Obiskovalci zbirke

Posebna dragocenost zbirke je t. i. Zlata knjiga oz. knjiga obiskovalcev, v katero so svoje vtise zapisovali obiskovalci od leta 1893 pa do 50. let 20. stoletja. Zaradi svoje lepe, z medenino okrašene zunanosti lahko govorimo o izjemnem knjigoveškem izdelku. Kot Zlato knjigo Kamnika jo je že pred 2. svetovno vojno poimenoval kamniški profesor Ivan Zika.

Podpisi in zapisi v knjigi obiskovalcev nam dajejo zanimiv vpogled v zgodovino zbirke in mesta Kamnik, saj med njimi prepoznavamo znane kronane glave, avstrijske, jugoslovanske, slovenske in tudi kamniške politike, gospodarstvenike, umetnike, lastnike gradov. Kot je zapisal profesor Ivan Zika leta 1938 je »v njej vpisanih nad 6000 obiskovalcev, med katerimi so skoro vse odlične osebnosti našega kulturnega in javnega življenja, ki so prišle v Kamnik nalašč zato, da si ogledajo muzej. Tako je ta knjiga postala tudi zanimiva zbirka avtogramov, ki jo vsak rad z velikim zadovoljstvom prelista.« Zbirko so si ogledovali tudi strokovnjaki in muzealci, kot so zgodovinar dr. Josip Mal, Josip Mantuani, dr. Franc Messesnel, dr. France Stele, dr. Stane Gabrovec in drugi.

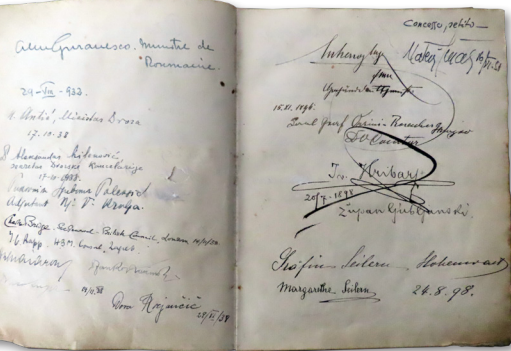

Naslovnica t. i. Zlate knjige oz. knjige obiskovalcev.
Hrani družina Sadnikar.

Kot prvi se je v knjigo vpisal avstrijski nadvojvoda Evgen, ki je leta 1893 obiskal državno smodnišnico v Kamniku. Tudi sam zbiratelj je bil nad Sadnikarjevo zbirko navdušen: »Z zanimanjem sem si ogledal to zanimivo umetnostno zbirko v tako majhnem kraju, kot je Kamnik, vsa čast zbiralcu. Eugen«

Dne 23. januarja 1908 je Sadnikarjevo zbirko obiskal tedaj še nadporočnik Rudolf Maister skupaj z zaročenko Marijo Sterger.

Tudi v novi državi, kraljevini SHS in kasneje kraljevini Jugoslaviji, so zbirko obiskovale znane osebnosti, kot so župan in politik Ivan Tavčar, skladatelj Viktor Parma, domžalski župan dr. Matija Hočevar, leta 1936 kralj Peter II. Karadjordjevič, leta 1937 kraljevi namestnik Jugoslavije knez Pavle, general poročnik Vladimir Mustafić, generalni guverner iz Odese, slikar Ivan Vavpotič, politik Fran Šuklje, hrvaški kipar Ivan Meštrović, pisatelj Fran Milčinski, kipar in medaljer Vladimir Stoviček in drugi.

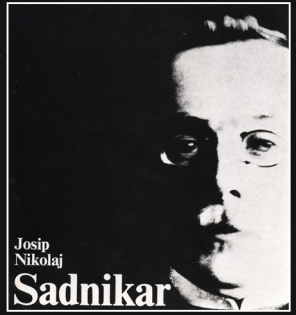

Zapisi in podpisi obiskovalcev.
Hrani družina Sadnikar.

Odkup – življenje predmetov v muzeju

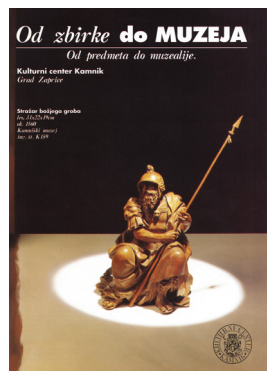
Naslovnica kataloga o
Sadnikarjevi zbirki v muzeju.

Johann Georg Glässl, žepna ura čebularica, okoli 1720, iz Sadnikarjeve zbirke.
Foto Tomaž Lauko.
Hrani MMK.

Dalmatinova biblija, 1584.
Foto Tomaž Lauko. Hrani MMK.

Naslovnica
zloženke o
Sadnikarjevi
zbirki v muzeju.

Leta 1950 je Zavod za zaščito kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti Slovenije izdal odločbo o zaščiti Sadnikarjeve muzejske zbirke. Po Sadnikarjevi smrti leta 1952 je med dediči in Zavodom za spomeniško varstvo LRS prišlo do dogovora, da muzejska zbirka kot zasebna lastnina ostane v dosedanjih prostorih in še naprej dostopna javnosti.

Leta 1964 je občina Kamnik za novonastali kamniški muzej odkupila le del zbirke, to je 1468 predmetov. Odkupljeni so bili predmeti, ki so po svojem nastanku, uporabi ali nahajališču vezani na širše kamniško območje. Izbrani predmeti so bili kakovostni, zanimivi, pripovedni in pomembni za lokalno in slovensko zgodovino.

V okviru muzeja je nastala t. i. Sadnikarjeva zbirka, na katero smo še danes izjemno ponosni, saj vsebuje nekaj najlepših in najdragocenejših muzejskih predmetov. Naj omenimo samo izjemno redke primerke knjig, kot so Dalmatinova Biblija, Pentatevh, Valvasorjeva Slava vojvodine Kranjske, renesančne kipe (stražarji Božjega groba), antični prstan, kositrne cehovske vrče, hišne oltarčke in podobno. Veliko predmetov je na stalnih razstavah in pravzaprav je malo novih muzejskih razstav, v katere ne vključimo predmetov iz Sadnikarjeve zbirke. Sadnikarjeva zasebna zbirka je bila večkrat že samostojno predstavljena na razstavah.

Razstava Zgodbe muzejskih predmetov, razstavnino pano ob 60-letnici MMK, 2021.

Zadnja večerja,
prva polovica 17. stoletja.
Foto: Bogdan Tedić

Slika je krasila steno refektorija frančiškanskega samostana v Kamniku. Frančiškani so sliko pridobili kmalu po vnovični naselitvi leta 1627, njen nastanek pa sega v prvo polovico 17. stoletja. Kljub dokaj nerazgibanim figuram je delo dinamično, predvsem zaradi diagonalne postavitve mize. Dramatičnost je umetnik vnesel z močnim kontrastom med svetlimi in temnimi deli slike (t. i. chiaroscuro). Takšen način slikanja je značilen za slikarstvo 17. stoletja oz. za enega najvplivnejših slikarjev tega časa, Caravaggia, katerega vplivi so se širili po celotni Evropi.

Sadnikarjeva hiša na Šutni v Kamniku, 2023.
Foto Zora Torkar.

Zbirka danes

Po odkupu dela zbirke za kamniški muzej je preostali del Sadnikarjeve zbirke ostal v družinski lasti in še vedno dostopen javnosti. Posebnost zbirke je tudi v tem, da lahko občutimo avtentičnost zasebne muzejske zbirke z množico predmetov v meščanskem stanovanju, kot jo je začel ustvarjati Josip N. Sadnikar. Obiskovalce je na ogled z veseljem popeljala štefica Sadnikar, kasneje je za zbirko skrbela Gabrijela Žegarac, roj. Rechbach.

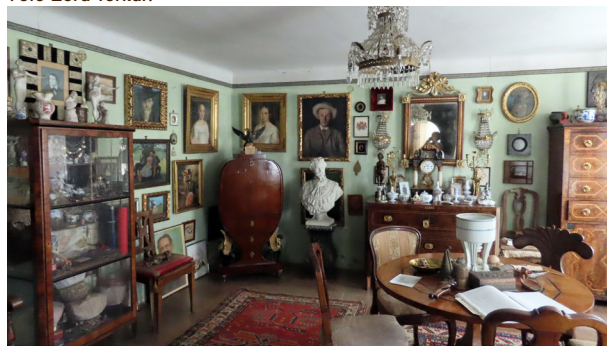
Zbirko sta podedovala sinova Demeter in Niko Sadnikar. Niko Sadnikar je skupine obiskovalcev vedno z veseljem, z veliko znanja in spominov popeljal na ogled. Z nadvse živimi zgodbami je opisoval predmete in vse podatke o njih, pa tudi o Kamniku in Kamničanih, ki mu jih je zaupal oče. Obiskovalce je znal navdušiti nad kulturno dediščino in kamniško zgodovino. Delno je zbirko tudi dopolnjeval.

Zdaj sta solastnika zbirke Demetrov sin Demeter ml. in Nikov sin Josip Marko Sadnikar. Ob tem pa je treba posebej omeniti skrben odnos družine Sadnikar, članov obeh družin, ki se s skupnimi močmi trudijo, da zbirko ohranjajo in da ostaja v družini, kot je želel njen ustanovitelj Josip N. Sadnikar že od njenih prvih začetkov ob koncu 19. stoletja. Še vedno si lahko obiskovalci Sadnikarjevo zbirko ogledajo po predhodnem dogovoru na elektronskem naslovu josip.sadnikar@geoko.si (do 10 obiskovalcev).

Niko Sadnikar, 2009.
Foto Zora Torkar.

Sadnikarjeva zbirka danes, 2023.
Foto Zora Torkar.

Literatura

Zadnikar, Marijan, Sadnikarjev muzej v Kamniku. **Kamniški zbornik** 2/1956, str. 113–119.

Kotnik, Andrej, **Kamniško-komendski biografski leksikon**, knjižnica Franceta Balantiča Kamnik.

Gabrovec, Stane, Ob jubileju Sadnikarjeve zbirke. **Argo: časopis slovenskih muzejev** 35/1993, str. 60–61.

Brojan, Matjaž, Niko Sadnikar, France Malešič, Zlata knjiga Kamnika. **Kamniški zbornik** 21/2012, str. 185–201.

Zupančič, Mirina, Mirko Juteršek, Josip Nikolaj Sadnikar. **Kulturni center Kamnik**, Kamnik, 1982.

Slana, Anže, Zbirka ali muzej: O čem govorimo, ko govorimo o Sadnikarjevem muzeju? **Kamniški zbornik** 25/2020, str. 185–193.

Torkar, Zora, V spomin dr. Niku Sadnikarju. **Kamniški zbornik** 2014, str. 243–244.

Torkar, Zora, Matjaž Koncilja, Marko Lesar, Janja Železnikar, **Zbirka Josipa Nikolaja Sadnikarja v Kamniku**. Film Medobčinskega muzeja Kamnik, režija Matjaž Koncilja, Kamnik, 2009.

Bervar, Manca, Žan Planinc, Žiga Planinc, Jerca Šuštar, mentorica: Majda Kotar. **Ohranjanje preteklosti – Sadnikarjeva zbirka**. Raziskovalna naloga, Osnovna šola Marije Vere Kamnik, Kamnik, 2014.

Vulkić, Velimir, **Kamniški kulturnik in mecen Josip Nikolaj Sadnikar**. Agencija za razvoj turizma in podjetništva v občini Kamnik, Kamnik, 2005.

Sadnikarjeva zbirka v Kamniku

130 let

Občasna razstava Sadnikarjeva zbirka v Kamniku, 130 let Medobčinski muzej Kamnik – muzej, zanj: mag. Zora Torkar
Tekst in izbor fotografij: mag. Zora Torkar
Pregled teksta: Josip Marko Sadnikar
Fotografije: Josip N. Sadnikar, Franc Aparnik, Marijan Zadnikar, Tomaž Lauko, Zora Torkar, iz fototeke MMK
Fotografsko gradivo posodila družina Sadnikar.
Lektoriranje: Ana Gruđen
Oblikovanje: Vladimir Ristić
Kamnik, 2023
Projekt sta financirala Ministrstvo za kulturo RS in Občina Kamnik.

MM:K

MEDOBČINSKI MUZEJ KAMNIK

OBČINA KAMNIK

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO